

UDK 336.146:[006.44:657.2
10.7251/FIN1301018S
Kata Škarić Jovanović*

PREGLEDNI RAD

Novi kriterijumi za određivanje kruga konsolidovanja u MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji

Rezime

Tela koja kreiraju standarde, IASB i FASB, pokrenuli su projekat revizije MRS 27. Rezultat je MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji, u kome je izložen koncept kontrole postavljen na daleko široj osnovi. Nova definicija kontrole sadržana u MSFI 10 se može primeniti na sve entitete, a kriterijumi za identifikaciju kontrole su više fokusirani na način na koji se kontrola ostvaruje, a potom na njene osnove. Da bi investitor procenio da li ima kontrolu nad društvom koje je potencijalno kontrolisano mora utvrditi:

- ima li moć nad društvom;
- da li je prinos koji ostvaruje na ulaganja varijabilan i
- da li je sposoban da koristi moć da bi uticao na visinu prinosa na ulaganja u društvo.

Potvrđan odgovor na svako od navedenih pitanja znači da kontrola postoji. Utvrđivanje postojanja kontrole kod entiteta za posebne svrhe je složenije, a moć proističe iz ugovora, pa se razmatranje suštine aranžmana i procena odnosa investitora i društva s jedne i društva i ostalih ulagača s druge strane javlja kao neophodnost.

Iako je primena definicije povezana sa brojnim procenama koje mora izvršiti investitor, pravilna primena propisanih kriterijuma obezbeđuje potpunost konsolidovanih finansijskih izveštaja i onemogućuje izbegavanje njihovog sastavljanja od strane matičnih društava.

Ključne reči: MSFI 10, DEFINICIJA KONTROLE, moć nad društvom, prinos

UVOD

Relevantnost i verodostojna prezentacija informacija iskazanih u konsolidovanom godišnjem izveštaju pretpostavlja njihovu potpunost. Otuda važnost tačnosti odgovora na pitanje koja se privredna društva nalaze pod kontrolom izveštajnog entiteta koji sastavlja konsolidovane finansijske izveštaje. Definicija pojma kontrole ima presudan uticaj na to kako će biti određen krug konsolidovanja. Cilj definicije kontrole je da njome budu obuhvaćeni kriterijumi čija će primena onemogućiti izostavljanje iz kruga konsolidovanja, odnosno konsolidovanih finansijskih izveštaja bilo kog privrednog društva koje je deo grupe kao ekonomske celine.

Definicija kontrole koja je dugo vremena ispunjavala ovaj cilj, zbog pojave na novi način dizajniranih poslovnih entiteta i stvaranja osnova za kontrolu koji su novi u poslovnoj praksi, postala je predmet ozbiljnih kritika. U ovim kritikama koje su postale naročito glasne po bankrotstvu Enrona, ona je označena kao neprimerena promenjenim okolnostima. Tela koja kreiraju standarde, IASB i FASB, pre svih su pokrenuli projekat revizije MRS 27. Rezultat je MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji, u kome je izložen koncept kontrole postavljen na daleko široj osnovi. Primena ovog novog koncepta kontrole može imati za posledicu promenu kruga konsolidovanja

kod nekih holding kompanija, odnosno koncerna i bankarskih grupa. Promene kruga konsolidovanja mogu nastati usled isključenja nekih do sada konsolidovanih privrednih društava, jer se prema novoj definiciji kontrole ne nalaze pod kontrolom matičnog društva ili zbog uključivanja u krug konsolidovanja privrednih društava koja se prema do sada važećoj definiciji nisu smatrala kontrolisanim i stoga nisu bila uključena u konsolidovanje.

U ovom napisu biće razmatrana sledeća međusobno povezana pitanja. Prvo, kako određivanje kruga konsolidovanja utiče na verodostojnu prezentaciju konsolidovanih finansijskih izveštaja, drugo koji su ključni kriterijumi za određivanje kontrole nad nekim privrednim društvom od strane izveštajnog entiteta.

1. UTICAJ KRUGA KONSOLIDOVANJA NA VERODOSTOJNU PREZENTACIJU FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA GRUPE

Da bi investitori, poverioci i ostali zajmodavci odluke o ulaganjima mogli zasnovati na informacijama koje su prezentovane u finan-

* Redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, e-mail: kata_skarić@yahoo.com.

sijskim izveštajima pojedinačnih ili grupa privrednih društava one moraju biti ne samo relevantne već i verodostojno prezentovane.¹ Verodostojna prezentacija pretpostavlja da su informacije tačne, odnosno bez grešaka, potpune i neutralne. Iako je suština zahteva za potpunošću finansijskih izveštaja jednaka, nezavisno od toga da li je reč o finansijskim izveštajima pojedinačnih privrednih društava ili konsolidovanim finansijskim izveštajima, njegovo ispunjenje se postiže na različite načine. Naime, finansijski izveštaji pojedinačnih privrednih društava se smatraju potpunim ako su u njima iskazani sva imovina, obaveze i kapital, i obuhvaćene posledice svih na njima nastalih poslovnih transakcija tokom izveštajnog perioda. Potpunost konsolidovanih finansijskih izveštaja, međutim, biće ostvarena samo ako su:

- potpuni finansijski izveštaji privrednih društava grupe i
- u konsolidovanje uključena sva privredna društva koja čine grupu kao ekonomsku celinu.

Potpunost finansijskih izveštaja pojedinačnih preduzeća pored toga što je jedan od bitnih uslova vredostojne prezentacije u njima iskazanih informacija, isto tako je važna pretpostavka² za dobijanje svrsishodnih zbirnih finansijskih izveštaja koji su osnova za izradu konsolidovanih finansijskih izveštaja. Ipak, potpunost pojedinačnih finansijskih izveštaja ne obezbeđuje i potpunost zbirnog izveštaja o finansijskom položaju na kraju perioda i zbirnog izveštaja o ukupnom rezultatu u toku perioda, a time ni potpunost konsolidovanih finansijskih izveštaja. Da bi konsolidovani finansijski izveštaji bili potpuni, nužno je da bude ispunjen još jedan uslov – u krug konsolidovanja treba da budu uključena sva privredna društva nad kojima izveštajni entitet – matično društvo vrši kontrolu. Izostavljanje samo jednog privrednog društva koje se nalazi pod kontrolom matičnog društva iz kruga konsolidovanja ili uključivanje u krug konsolidovanja privrednih društava koja ne čine deo grupe kao ekonomske celine redovno ima za posledicu prezentaciju netačnih konsolidovanih finansijskih izveštaja.

Zbog mnogostrukosti načina na koji se može uspostaviti kontrola nad drugim privrednim društvom s jedne i izuzetne važnosti da se njeno postojanje može pouzdano utvrditi s druge strane, definisanje kriterijuma za identifikovanje odnosa nadređeno – podređeno privredno društvo je više nego delikatan zadatak.

2. KRITERIJUMI ZA UTVRĐIVANJE POSTOJANJA KONTROLE NAD PRIVREDNIM DRUŠTVOM OD STRANE INVESTITORA

Važnost kriterijuma uz pomoć kojih se može doći do odgovora na pitanje da li investitor³, uobičajeno označavan i kao matično društvo, ima kontrolu nad drugim privrednim društvom proističe iz činjenice

da se po osnovu nepostojanja ili postojanja kontrole daju odgovori na dva za izradu konsolidovanih finansijskih izveštaja važna pitanja:

1. da li izveštajni entitet treba da sastavlja konsolidovane finansijske izveštaje i
2. da li određeno privredno društvo predstavlja ili ne predstavlja, deo grupe kao ekonomske celine.

Obaveza sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja odnosi se na matična društva. Privredno društvo, dakle, da bi bilo obavezno da sastavi i prezentuje konsolidovane finansijske izveštaje, treba da ima pod kontrolom makar jedno privredno društvo. Kriterijumi za identifikovanje postojanja kontrole moraju da budu takvi da one-moguće da pojedina privredna društva koja su matična izbegnu obavezu sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja i da na taj način liše investitore i poverioce važnog dodatnog izvora informacija.

U MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji⁴, kada je reč o obavezi sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja nisu napravljene bilo kakve izmene u odnosu na zahteve koji su u vezi sa tim sadržani u MRS 27 – Konsolidovani i separadni finansijski izveštaji⁵. Naprotiv, samo su iz MRS 27 u MSFI 10 preuzeti paragrafi kojima se uređuje ovo pitanje. Pored toga što je u MRS 27 – Konsolidovani i separadni finansijski izveštaji propisana generalna obaveza matičnih društava da sastavljaju konsolidovane finansijske izveštaje, predviđene su i situacije u kojima matična društva mogu biti oslobođena obaveze izrade konsolidovanih finansijskih izveštaja.

Matično društvo ne mora sastavljati konsolidovane finansijske izveštaje ako i samo ako:

- a) je i samo zavisno preduzeće koje je potpuno ili delimično u vlasništvu drugog preduzeća, i ako su njegovi ostali vlasnici, uključujući i one koji inače nemaju pravo glasa, informisani o tome i ne protive se da matično preduzeće ne sastavlja konsolidovane finansijske izveštaje;
- b) se dužničkim ili vlasničkim hartijama od vrednosti matičnog entiteta ne trguje na javnim tržištima (domaća ili strane berze ili na OTS tržištima, uključujući lokalna ili regionalna tržišta);
- c) matično preduzeće nije podnelo, niti je u procesu podnošenja svojih finansijskih izveštaja komisiji za hartije od vrednosti ili drugom regulatornom telu radi izdavanja bilo koje vrste instrumenata na javnom tržištu i
- d) krajnje matično preduzeće ili neko od matičnih preduzeća u lancu konsolidovanja sastavlja konsolidovane finansijske izveštaje, u saglasnosti sa MSFI, dostupne za javnu upotrebu.

Očigledno je da obaveze sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja mogu biti oslobođena matična društva koja imaju visok stepen javne odgovornosti pod dva uslova:

- ako su korisnicima dostupni konsolidovani finansijski izveštaji matičnog društva kome i sami pripadaju, ako se sa tim slože njegovi vlasnici koji nemaju kontrolu (manjinski vlasnici) ili

¹ U Konceptualnom okviru finansijskog izveštavanja 2010. godine ove karakteristike su označene kao fundamentalne. Pored toga, informacije iz finansijskih izveštaja treba da budu blagovremene, proverljive i jasne. Videti: *Novine u konceptualnom okviru MRS*, Finrar 2/2010.

² Dobijanje svrsishodnih zbirnih finansijskih izveštaja grupe pretpostavlja pojedinačne finansijske izveštaje društava grupe i zahteva postojanje njihove uporedivosti i to kako u formalnom tako i u materijalnom pogledu.

Videti detaljnije: Škarić Jovanović, Kata: (2000) *Konsolidovani godišnji obračun ciljevi, premise i pravila sastavljanja*, časopis *Finansije, računovodstvo, revizija, Savez računovođa i revizora* 12/00, Banja Luka.

³ U MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji, do njegovog donošenja široko korišćeni u stručnoj i naučnoj literaturi termin matično, vrhovno ili društvo majka je zamenjen terminom investitor (investor), koji označava izveštajni entitet koji potencijalno kontroliše jedan ili više drugih entiteta, dok je termin zavisno društvo, društvo kći ili supsidijarna kompanija zamenjen terminom investee, koji označava društvo nad kojim se kojim vrši ili potencijalno može biti vršena kontrola. Videti detaljnije: (2011) *Challenges in adopting an applying IFRS 10*, Ernst&Young r. 4.

⁴ MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji je izdat 2011. godine, a stupio je na snagu 1. januara 2013. godine. On je delimično zamenio MRS 27 jer je preuzeo materiju kojom se uređuju konsolidovani finansijski izveštaji, dok su u MRS 27 ostali zahtevi koji se odnose na izradu separadnih finansijskih izveštaja, tako da je novi naziv MRS 27 – Separadni finansijski izveštaji.

⁵ U daljem tekstu: MRS 27 i MSFI 10.

- ako su finansijski izveštaji njihovog matičnog društva dostupni javnosti.

Konsolidovane finansijske izveštaje ne moraju sastavljati matična društva koja nemaju značajnu javnu odgovornost jer se njihovim vlasničkim ili kreditim hartijama od vrednosti ne trguje na javnim tržištima niti su u procesu dobijanja dozvole za izdavanje instrumenata kojima bi se trgovalo na javnim tržištima.

Propisana obaveza za izradu konsolidovanih finansijskih izveštaja ostala je nepromenjena, jer je i u postojećim okolnostima važno investitorima i poveriocima koji istupaju na finansijskim tržištima pružiti ne samo informacije potrebne za donošenje odluka o ulaganjima koje su prezentovane u pojedinačnim finansijskim izveštajima društava, već i informacije o finansijskom položaju i performansama grupe čiji su deo ta pojedinačna preduzeća.

Kada je reč o definisanju kontrole, tačnije, o utvrđivanju kriterijuma za njeno identifikovanje, situacija je sasvim drugačija. Naime, kada je pre više od dvadeset godina (1989. godine) stupio na snagu IAS 27 – Consolidated Financial Statements and Accounting for Investments in Subsidiaries, u njemu sadržana definicija, kontrole je u potpunosti zadovoljavala. Prema ovoj definiciji, kontrola je definisana kao moć oblikovanja finansijskih i poslovnih politika datog društva, koja se može zasnivati bilo neposredno na pravu glasa ili pravima koja proističu iz statuta ili sporazuma. Ova omogućavaju odlučujući uticaj na donošenje odluka u upravnom odboru ili njemu ekvivalentnom upravljačkom telu radi sticanja određenih koristi. Smatralo se da kontrola nad jednim društvom postoji ako izveštajni entitet ima, na osnovu neposrednog ili posrednog učešća u kapitalu, više od polovine glasačkih prava ili:

- više od pola glasačkih prava⁶ putem sporazuma sa ostalim investitorima,
- moć da upravlja finansijskim i poslovnim politikama pravnog lica na osnovu statuta ili sporazuma,

- moć da imenuje ili ukloni većinu članova upravog odbora ili ekvivalentnog upravljačkog tela, a kontrola nad pravnim licem je u rukama tog tela i
- moć da većinski glasa na sastancima upravnog odbora ili ekvivalentnog upravljačkog tela, a kontrola nad pravnim licem je u rukama tog tela.

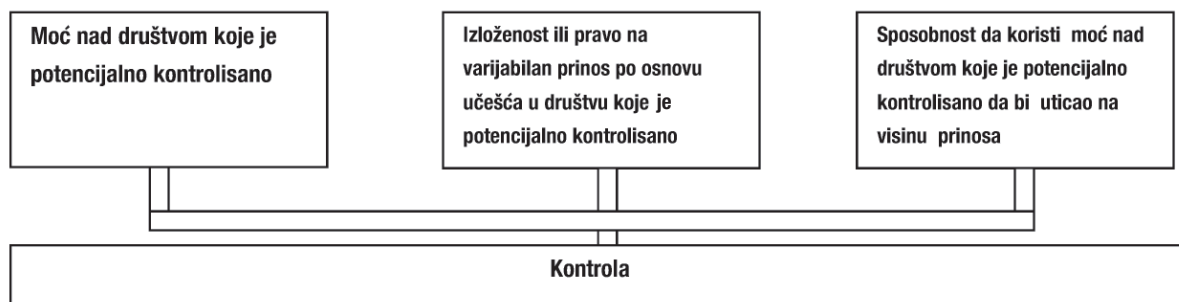
Vremenom, ova definicija je postala neprikladna budući da se pojavio veliki broj različitih načina za uspostavljanje faktičke kontrole nad društvom, koji nisu bili obuhvaćeni navedenim kriterijumima. Zahvaljujući tome, mnogi od entiteta su ostajali van kruga konsolidovanja, budući da se njihova veza sa matičnim društvom nije uklapala u definiciju kontrole. Zloupotrebe ovakvog stanja, bankrotstvo Enrona je dobar primer za to, istakle su u prvi plan ne unapređenje postojeće definicije, već izgradnju novog modela kontrole koji bi bio sveobuhvatan, odnosno primenjiv na sve entitete, „uključujući entitete za posebne svrhe“⁷. Osim toga, promenjena definicija kontrole je otklonila do tada postojeće nesaglasnosti između MRS 27 – Konsolidovani i separadni finansijski izveštaji i SIC 12 – Konsolidovanje entiteta za posebne svrhe⁸. Jedan od značajnih argumenata za promenu definicije kontrole bila je okolnost da se promenom vrši usklađivanje MSFI i Američkih opšteprihvaćenih računovodstvenih principa (GAAP) i time povećava uporedivost konsolidovanih finansijskih izveštaja.

U novoj definiciji kontrole, da bi ona bila sveobuhvatna, donosioci standarda su prednost dali načinu na koji se kontrola vrši u odnosu na osnovu na kojoj se kontrola zasniva.

U skladu sa takvim opredeljenjem, izveštajni entitet – investitor vrši kontrolu nad nekim privrednim društvom ako i samo ako:

- ima moć nad datim privrednim društvom,
- je izložen ili ima pravo na promenljiv prinos na učešće u kapitalu i
- ima sposobnost da utiče na ovaj prinos koristeći moć koju ima nad entitetom u koji je uloženi kapital.

Tri su, dakle, ključna elementa kontrole:

Ako ovaj model kontrole uporedimo sa modelom kontrole koji se nalazio u MRS 27, onda se mogu uočiti sledeće razlike:

U definiciji kontrole prema MRS 27	U definiciji kontrole prema MSFI 10
Poziva se na moć	Poziva se na pravo i sposobnosti
Poziva se na upravljanje finansijskim i poslovnim politikama	Poziva se na sposobnost uticaja na prinos
Poziva se na sticanje koristi	Zahteva izloženost ili pravo na varijabilan prinos

Koje su praktične implikacije razlika između prvobitne i nove definicije?

Prema novoj definiciji kontrole i vodiču za njenu primenu jasno je da posedovanje većinskog prava glasa nije neophodno da bi se imala

kontrola. Prema ovoj definiciji, kontrola od investitora zahteva da ima dovoljno moći i prava da unilateralno usmerava aktivnosti koje najviše utiču na prinos društva koje je potencijalno kontrolisano. Da bi se utvrdilo da li investitor koji nema većinu u pravu glasa ili

⁶ Pri utvrđivanju većinskog prava glasa uzimaju se u obzir potencijalna glasačka prava ako će biti sigurno iskorišćena. Uslov je da postoji mogućnost i izvesnost njihovog iskorišćenja. Potencijalna prava su sadržana u opcijama na akcije, akcijskim varantima, konvertibilnim preferencijalnim akcijama ili konvertibilnim obveznicama.

⁷ Videti: (2011) Challenges in adopting an applying IFRS 10, Ernst&Young.

⁸ MSFI 10 je preuzeo deo MRS 27 koji se odnosi na konsolidovanje i SIC 12 – Konsolidovanje entiteta za posebne svrhe.

drugim pravima ima kontrolu, neophodno je napraviti brojne analize i procene.⁹

Okolnost da je cilj definicije da obuhvati sve entitete, uključujući i entitete za posebne svrhe, nije mogla da ostane bez uticaja na njenu sadržinu. U situacijama u kojima je odnos između investitora i društva koje je potencijalno kontrolisano konvencionalan, što znači da je na učešćima koja obezbeđuju većinsko pravo glasa, za utvrđivanje postojanja kontrole od strane investitora potrebno manje procena, koje su uz to jednostavnije. Nasuprot ovome, kada je reč o kompleksnijim vezama između investitora i društva koje je potencijalno kontrolisano, kao što je to, na primer, slučaj sa tzv. strukturnim entitetima¹⁰, procene su brojnije i kompleksnije.

U obe definicije se koriste termini koji su u suštini slični: korist i prinos. Za prinos se može reći da je nešto širi koncept jer osim učešća u rezultatu društva koje se kontroliše, on obuhvata i sinergetske efekte sticanja kontrole.

MRS 27 nije se bavio konsolidovanjem entiteta za posebne svrhe, već je ta materija bila uređena SIC 12. U MSFI 10 jedinstvena definicija kontrole sadrži smernice kako utvrditi postojanje kontrole i nad onim entitetima kod kojih se korišćenjem glasačkih prava ne može uticati na prinos, već se usmeravanje relevantnih aktivnosti vrši na osnovu ugovornih prava.

Različiti pristupi koji su u SIC 12 korišćeni za različite vrste entiteta, od kojih se danas neki smatraju nedovoljnim, kao što je kvantitativna analiza rizika i koristi ili kvantitativna analiza da bi se utvrdilo da li se relevantne aktivnosti obavljaju za račun investitora uklopljeni su u jedinstven model kontrole.

U jedinstvenom modelu kontrole, koji je uveden usvajanjem MSFI 10, između moći, varijabilnog prinosa i sposobnosti da se iskoristi moć da bi se uticalo na visinu prinosa postoji međusobna povezanost, a ispunjenje sva tri pomenuta kriterijuma su uslov da bi investitor mogao zaključiti da ima kontrolu nad društvom koje je potencijalno kontrolisano. Otuda svaki od navedenih kriterijuma za utvrđivanje postojanja kontrole zaslužuje da bude posebno razmotren.

2.1. Moć nad društvom koje je potencijalno kontrolisano

Moć nad društvom koje je kontrolisano predstavlja, prema MSFI 10, jedan od tri ključna elementa kontrole. Smatra se da investitor ima moć ako investitor ima postojeća prava koja mu daju sadašnju - tekuću sposobnost da usmerava relevantne aktivnosti potencijalno kontrolisanog entiteta.

U mnogim slučajevima je lako utvrditi da investitor ima moć nad društvom koje je potencijalno kontrolisano. To je uvek slučaj kada investitor ima većinsko pravo glasa. U nekim slučajevima, postojanje moći po osnovu prava glasa ne mora biti jasno. Tada je nužno razmotriti obe komponente koje čine moć: usmeravanje relevantnih aktivnosti i posedovanje izvršnih prava.

Identifikovanje investitora koji usmerava relevantne aktivnosti kontrolisanog društva može se označiti kao ugaoni kamen u procenivanju posedovanja moći. Uobičajeno se pod relevantnim aktivnostima podrazumevaju one aktivnosti koje imaju značajan uticaj na visinu prinosa (dobitka/gubitka) kontrolisanog entiteta. To su, u prvom redu, aktivnosti zbog kojih je entitet osnovan, jer iz njih proističe najveći deo prihoda i one izazivaju najveći deo rashoda.

Pored njih, relevantnim aktivnostima se smatraju i druge aktivnosti koje na uspeh utiču posredno.

Ako se pretpostavi da imamo dva društva od kojih se jedno bavi trgovinom, a drugo proizvodnjom i prodajom svojih učinaka, relevantne aktivnosti prvog društva su nabavka i prodaja robe, dok su relevantne aktivnosti drugog društva proizvodnja i prodaja učinaka. Za investicioni fond relevantne aktivnosti su izbor, sticanje ili raspolaganje finansijskim sredstvima koja čine njegov portfolio, za banku to je prikupljanje depozita, plasiranje prikupljenih sredstava, naplata plasmana i pružanje uobičajenih bankarskih usluga. Očigledno je da delatnost potencijalno kontrolisanog društva opredeljuje veliki deo njegovih relevantnih aktivnosti. Međutim, pored navedenih, relevantnim aktivnostima se smatraju i pribavljanje kapitala ili donošenje odluka o finansiranju, donošenje odluka o imenovanju zaposlenih, visini naknada ili njihovom otpuštanju, utvrđivanje ili promene poslovnih i finansijskih politika, pravljenje planova i sl.

Spisak relevantnih aktivnosti koje su upravo navedene, sasvim sigurno nije konačan. On ipak dopušta da se jasno uoči da su relevantne aktivnosti, osim onih iz kojih neposredno rezultiraju poslovni prihodi i rashodi izveštajnog entiteta kao što je proizvodnja i prodaja učinaka, na primer, i aktivnosti menadžmenta, čiji je uticaj na prinos takođe značajan, ali rastu prinosa doprinose posredno, kao što je, na primer utvrđivanje ili promene poslovnih i finansijskih politika, pravljenje finansijskih planova i sl.

Kada su identifikovane relevantne aktivnosti društva koje je potencijalno kontrolisano, tada je naredni korak utvrđivanje koji investitor ima trenutnu sposobnost da upravlja tim aktivnostima.¹¹

Kada privredno društvo ima samo jednu relevantnu aktivnost, onda nema teškoća, jer investitor koji usmerava tu aktivnost nesporo ima moć. Praksa, međutim, pokazuje da jedan izveštajni entitet može imati više od jedne relevantne aktivnosti. Ako, uz to, različiti investitori usmeravaju ove različite relevantne aktivnosti, onda utvrđivanje investitora koji ima moć postaje nešto složenije. Osnovu za utvrđivanje ispunjenosti ovog uslova kontrole – posedovanja moći nad društvom koje je potencijalno kontrolisano čini procena značaja pojedinih relevantnih aktivnosti. Onaj investitor koji usmerava relevantnu aktivnost koja ima najznačajniji uticaj na visinu prinosa društva koje je potencijalno kontrolisano smatra se da ima moć nad njim. Pretpostavimo da se privredno društvo „A“ bavi transportom putnika i robe, da učešća u ovom društvu imaju dva investitora od kojih je jedan primarno zadužen za transport putnika, a drugi za transport robe.¹² Do odgovora na pitanje koji od njih ima moć nad društvom može se doći na osnovu procene učešća dobitka od prevoza robe, odnosno dobitka od prevoza putnika u ukupnom dobitku društva. Moć ima investitor koji usmerava relevantnu aktivnost koja ima veće učešće u ukupnom prinosu.

Ukoliko bi učešće obe, ili kod nekih društava čak više relevantnih aktivnosti bilo približno isto, onda bi investitor radi utvrđivanja da li ima moć trebalo da razmotri sledeće faktore:

- svrhu i dizajn društva koje se potencijalno nalazi pod kontrolom,
- faktore koji određuju visinu marže dobiti, prihoda i vrednosti društva, kao i vrednost usluga,
- izloženost investitora promenjivom prinosu i

⁹ Videti detaljnije: A PRACTICAL GUIDE TO APPLYING IFRS 10 CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS AUGUST 2012, Grand Thornton www.granthornton.com/.../menuitem...

¹⁰ Strukturnim entitetom se označava entitet koji je dizajniran tako da glasačka ili slična prava nisu dominantan faktor u odlučivanju o tome koji investitor ima kontrolu nad entitetom, na primer, glasačka prava koja su povezana sa administrativnim poslovima nisu relevantna, moraju na osnovu ugovornog aranžmana biti usmeravane relevantne aktivnosti.

¹¹ Detaljnije videti: Practical guide to IFRS – Consolidated financial statements: redefining control, PwC, July 2011 <https://pwcinform.pwc.com/inform2/show?action...id>.

¹² Iako ova situacija može navesti na pomisao da je reč o zajedničkom ulaganju, ono to nije. Ovde ne postoji ugovorni odnos između investitora niti se zahteva da se odluke donose jednoglasno.

- uticaj koji na visinu prinosa društva koje je potencijalno pod kontrolom nastaje kao rezultat odluka koje su u kompetenciji svakog od investitora.

Očigledno je da utvrđivanje činjenice da neki od investitora usmerava relevantne aktivnosti društva koje je potencijalno kontrolisano zahteva procene brojnih faktora, u situaciji kada ima više investitora koji su međusobno nepovezani i više relevantnih aktivnosti.

Nakon što se identifikuju investitori koji usmeravaju relevantne aktivnosti, nužno je razmotriti način na koji to čine. Da bi se dokučio način na koji investitor usmerava relevantne aktivnosti MSFI 10, zahteva da se najpre razmotre odluke o relevantnim aktivnostima društva koje se potencijalno kontroliše, a potom u drugom koraku da se identifikuju prava na kojima se zasniva sposobnost usmeravanja ove odluke. Odluka o relevantnim aktivnostima u prvom redu, ali ne i isključivo, obuhvata poslovne i finansijske odluke društva koje je potencijalno kontrolisano, uključujući i donošenje finansijskih planova, odluke o imenovanjima i naknadama ključnih menadžera ovog društva, angažovanju novih zaposlenih i o njihovom otpuštanju. Nije teško uvideti da se jedan deo ovih odluka razmatra i prilikom identifikovanja relevantnih aktivnosti koje dati investitor usmerava. Takva preplitanja nije moguće izbeći jer se usmeravanje relevantnih aktivnosti zasniva na moći.

Za entitete za posebne svrhe, nasuprot ovome, karakteristično je da imaju ograničen, manji broj relevantnih aktivnosti, ponekad samo jednu, kupovina potraživanja i njihova sekjuritizacija na primer. Broj aktivnosti je uslovljen svrhom zbog koje je entitet osnovan i obimom aktivnosti koji je unapred definisan. Usmeravanje relevantnih aktivnosti se vrši donošenjem konkretnih odluka i definisanjem procedura kojima se određuje način sprovođenja relevantnih aktivnosti. Kod ovih entiteta, izvor prava investitora da usmerava njegove relevantne aktivnosti je ugovor.

Nezavisno do toga da li je izvor prava investitora učešće u kapitalu odnosno pravu glasa ili ugovor, najčešće, mada ne jedino, prava se ispoljavaju kao: prava imenovanja, nagrađivanja, opoziva ključnih članova menadžmenta koji imaju sposobnost da usmeravaju relevantne aktivnosti, pravo postavljanja ili opoziva drugih osoba koje usmeravaju relevantne aktivnosti, pravo da usmeravaju društvo da uđe u statusnu promenu, ili pravo veta na bilo kakve promene, u transakciju u korist investitora, i druga prava koja vlasniku daju sposobnost usmeravanja relevantnih aktivnosti.

Prava koje investitori poseduju, a koja su upravo navedena, mogu se prema svojoj nameni podeliti u dve grupe. Prvu veću grupu čine takozvana supstantivna odnosno suštinska prava, a drugu tzv. zaštitna prava.

Suštinska prava su osnova za donošenje odluka koje su povezane sa redovnim poslovanjem društva koje je potencijalno kontrolisano (odluke o poslovnoj i finansijskoj politici, zaduživanju, zapošljavanju ili otpuštanju zaposlenih, odluke o visini naknada menadžmentu i zaposlenima i sl.). To su, kao što se može zaključiti odluka kojima se u redovnom poslovanju usmeravaju relevantne aktivnosti.

Zaštitna prava su, nasuprot ovome, prava koja su namenjena zaštiti interesa strana koje ta prava drže bez davanja moći tim stranama nad entitetom s kojim su ta prava povezana. Ova prava ne mogu sprečiti druge investitore da imaju moć nad društvom na koje se

2.2. Prava kao osnova moći

Kako je već navedeno, nakon što se identifikuju relevantne aktivnosti društva koje je potencijalno kontrolisano i način na koji se vrši njihovo usmeravanje, nužno je identifikovati prava na osnovu kojih investitor ima sposobnost usmeravanja relevantnih aktivnosti. Ovo zbog toga što se moć zasniva na pravima. Prava mogu biti zasnovana na vlasničnom ulaganju u društvo koje je potencijalno kontrolisano – glasačka prava na bazi redovnih akcija, ili pak mogu biti zasnovana na ugovoru kada se govori o ugovornim pravima. Kada se sposobnost usmeravanja relevantnih aktivnosti društva zasniva na pravu glasa, što je čest slučaj, tada je procena postojanja kontrole mnogo jednostavnija. Ugovor kao osnova prava usmeravanja relevantnih aktivnosti se najčešće javlja kod entiteta za posebne svrhe.

U konvencionalnim grupama, investitori su sa društvima koja su potencijalno kontrolisana povezani putem ulaganja kapitala, koje investitoru daje većinsko pravo glasa. Ta društva uobičajeno imaju više relevantnih aktivnosti, a investitor njihovo usmeravanje vrši utvrđivanjem poslovnih i finansijskih politika društva koje je potencijalno kontrolisano i izborom njegovog top menadžmenta. Grafički se uspostavljanje moći kod ovakvih grupa može prikazati:

učešće odnosi. Drugim rečima, činjenica da entitet „A“ ima neko od zaštitnih prava nad društvom „N“ ne može sprečiti da investitor „B“ ima kontrolu nad društvom „N“.

2.2.1. Suštinska prava

Već je pri definisanju suštinskih prava istaknuto da je reč o pravima koja investitoru omogućavaju usmeravanje relevantnih aktivnosti. Da bi taj cilj mogao biti postignut, ova prava moraju biti izvršna. To ne znači ništa drugo već da investitor koji ta prava poseduje u trenutku kada se vrši procena njegove kontrole mora imati mogućnost da to pravo realizuje. Ako društvo „B“ ima, na primer, 60% glasačkih prava društva „A“ onda ono ima suštinsko pravo. Ovo pravo će u velikom broju slučajeva biti i izvršno. Moći će da postavi menadžment društva, formuliše poslovne i finansijske politike, donosi finansijski plan i dr.

Ponekad uprkos posedovanju većinskog prava glasa investitor može biti onemogućen da usmerava relevantne aktivnosti društva koje je potencijalno kontrolisano. I mada su takve situacije izuzetak, one se u praksi javljaju. One nastaju onda kada su relevantne aktivnosti, uprkos tome što jedan od investitora ima većinsko pravo glasa, usmeravane od strane vlade, likvidatora, regulatora, putem ugovora ili kada supstantivna prava investitora nisu izvršna.

Okolnosti mogu dovesti do toga da posedovana prava nisu izvršna, naročito kada je reč o potencijalnim pravima. Zbog toga je nužno proceniti da li su prava koje poseduje investitor izvršna. Neko pravo može ne biti i izvršno zbog postojanja ekonomskih, poslovnih ili pravnih barijera za njegovo korišćenje.¹³ Primeri barijera za korišćenje prava su finansijski penali, izvršna cena ili cena konverzije su takve da onemogućavaju ostvarenje iskorišćenje ili konverziju, uslovi su takvi da onemogućavaju izvršenje ili konverziju, na primer kratak rok za izvršenje, odsustvo mehanizma za izvršenje, nedostatak informacija o izvršenju, nedostatak drugih strana voljnih ili sposobnih za preuzimanje, barijere u regulatornom pravnom okviru i dr.¹⁴

¹³ A Practical guide to IFRS – Consolidated financial statements, July 2011, p. 9 <https://pwcinform.pwc.com/inform2/content?action...id...> preuzeto 10. 1. 2013.

¹⁴ Videti: (2011) Challenges in adopting an applying IFRS 10, Ernst&Young r. 14.

Vlasnici prava treba da imaju praktičnu sposobnost da iskoriste svoja prava, koja može biti dovedena u pitanje ako korišćenje zahteva saglasnost više od jednog investitora. Što je više strana potrebno da se saglase da bi se koristilo pravo, to je manja verovatnoća da je suštinsko pravo izvršno. Jednako je važno istražiti odgovor na pitanje da li investitor koji poseduje prava ostvaruje koristi njihovim korišćenjem ili konverzijom? Ukoliko su potencijalna prava glasa su "in-the-money" i/ili ako investitor namerava da ostvari koristi od sinergije između investitora i društva u čijem kapitalu učestvuje, tada se takva prava smatraju izvršnim.

Sama činjenica da je pravo suštinsko mora biti praćena mogućnošću njegovog korišćenja u trenutku kada treba da budu donošene odluke kojima se usmeravaju relevantne aktivnosti.

2.2.2 Zaštitna prava i razgraničenje supstantivnih i zaštitnih prava

Dok je moć esencijalni element kontrole, zaštitna prava ne daju investitoru kontrolu nad društvom u koje investira. Ona se obično drže da bi se zabranile fundamentalne promene u aktivnostima društva koje je potencijalno kontrolisano, a sa kojima se ne slaže vlasnik prava i obično se primenjuju samo u izuzetnim okolnostima, tj. ako nastane potencijalni događaj. Primeri zaštitnih prava: potreba društva da pribavi odobrenja za kapitalne izdatke, koji prelaze iznose uobičajene za redovno poslovanje, ograničenja društvu za preduzimanje aktivnosti koje bi mogle znatno promeniti njegov kreditni rizik na štetu investitora, odobrenje društvu za emisiju vlasničkih ili dužničkih instrumenata, zaplena imovine društva ako ne ispunjava specifične uslove otplate zajma i veto na transakcije društva sa povezanim licima.

Iako se čini da je granica između supstantivnih i zaštitnih prava jasna, to u praksi nije tako, stoga kada se razmatra suština prava da bi se moglo zaključiti da li je ono zaštitno, potrebno je razmotriti i da li je ono, polazeći od okolnosti, supstantivno pravo. Razmatranje čiji je cilj da da jasan odgovor na pitanje da li je pravo koje poseduje investitor ili druge strane supstantivno ili zaštitno važno je za procenu posedovanja moći.

Ako se zaključi da je reč o supstantivnom pravu, tada je verovatnoća da će ga vlasnik prava koristiti bez značaja u određivanju da li je reč o zaštitnom pravu ili pravu koje vlasniku daje moć. Prodaja imovine društva koje je potencijalno kontrolisano zbog toga što nije izmirilo sve obaveze po osnovu zajma, smatra se zaštitnim pravom, a samo neizmirenje obaveza se tretira kao izuzetna okolnost. Ukoliko bi prodaja imovine radi izmirenja dospelih obaveza učestala jer se društvo nalazi u stečajju, tada pravo na prodaju imovine gubi karakter zaštitnog prava i postaje supstantivno pravo, jer prodaja imovine u ovom slučaju ima jak uticaj na povrat.

Pravo veta je u najvećem broju slučajeva zaštitno pravo. Prava veta na promenu imena društva koje je potencijalno kontrolisano, njegovog sedišta ili revizora na članove osnivačkog akta smatraju se tipičnim zaštitnim pravima budući da retko imaju značajan uticaj na prinos.

U nekim, ne čestim slučajevima, pravo veta može predstavljati supstantivno pravo. Karakter supstantivnog prava ima, na primer, pravo veta na operativne planove ili na promene poslovnih i finansijskih politika, jer ove promene mogu imati značajan uticaj na prinos investitora.

2.2.3. Prava glasa i usmeravanje relevantnih aktivnosti tokom stečajnog postupka

Pošto se otvaranjem stečajnog postupka menja cilj društva koje je potencijalno kontrolisano, što znači da se menjaju njegove

relevantne aktivnosti, osnovano je postaviti pitanje da li investitor koji je do trenutka otvaranja stečaja imao prava koja su mu obezbeđivala moć nad društvom tu moć i dalje poseduje. Budući da se kao primarni cilj stečaja promovira zaštita interesa poverilaca, u mnogim pravnim sistemima se po otvaranju stečaja upravljačka prava prenose na stečajnog upravnika ili na upravu, koja treba da sprovede proces reorganizacije, pozicija investitora može biti radikalno promenjena. Da bi se mogao dati odgovor na pitanje da li on i dalje ima moć da usmerava relevantne aktivnosti društva, odnosno poslovne i finansijske politike društva, neophodno je razmotriti:

- ko je nadležan da imenuje menadžment društva tokom perioda stečaja,
- ko usmerava upravu
- da li menadžment mora da traži saglasnost drugih strana osim akcionara za, na primer, značajne ili neuobičajene transakcije i
- ko pregovara o planu reorganizacije.

U Republici Srpskoj u skladu sa stečajnim pravom investitor gubi upravljačka prava u trenutku otvaranja stečajnog postupka, ona se prenose na organe stečajnog postupka.

2.2.4. Moć koja se ne zasniva na većinskom pravu glasa – faktička kontrola

Predmet razmatranja bilo je postojanje moći nad društvom koje je potencijalno kontrolisano, koja se zasnivala na većinskom pravu glasa. Moć, međutim, može postojati i ako investitor nema većinsko pravo glasa. Ovakva kontrola je poznata kao faktička kontrola. Postojanje faktičke kontrole zahteva procenu da li glasačka prava daju investitoru dovoljno moći. Pri tome treba uzeti u obzir sve činjenice i okolnosti kao što se sledjeće:

- a) Koji broj glasova drži investitor, visinu relativnog učešća u ukupnom broju glasova kod eksternih akcionara društva koje je potencijalno kontrolisano i disperziju glasova. Što je broj glasačkih prava koje investitor drži veći i što je veći stepen disperzije glasova, to je veća verovatnoća da mu postojeća prava daju sposobnost usmeravanja relevantnih aktivnosti društva. Pretpostavimo da investitor drži 48% glasačkih prava društva, što mu samo po sebi ne obezbeđuje moć, ali preostalih 52% glasačkih prava nalaze se u rukama velikog broja investitora, od kojih nijedan ne poseduje više od 1% ukupnog broja glasova¹⁵. U ovoj situaciji investitor ima moć i time kontrolu. Ako bi investitor imao, na primer, 46% ukupnih glasova, dva investitora imala po 26% glasova, a dva investitora po 1% glasova, tada investitor koji poseduje 46% glasova nema moć ni kontrolu, jer ostali investitori mogu prikupiti više glasova - sporazumom investitora koji poseduju po 26% glasova.
- b) Potencijalna glasačka prava drži investitor, drugi vlasnici glasova ili druge strane. Kako je već navedeno, pri utvrđivanju moći, pored postojećih, uzimaju se u obzir potencijalna prava koja mogu biti sadržana u opcijama na akcije, varantima, konvertibilnim preferencijalnim akcijama i konvertibilnim obveznicama. Pri proceni treba razmotriti ne samo potencijalna prava koja ima investitor, već i potencijalna prava koja imaju druge strane jer realizacija ovih prava može promeniti relativno učešće investitora. Potencijalna prava, da podsetimo, moraju biti izvršna.

Investitor kome postojeća prava ne obezbeđuju moć može steći većinsko pravo glasa ako iskoristi potencijalna prava koja ima i time steći moć. Ako investitor „B“ drži 38% prava glasa društva „C“ koje je potencijalno kontrolisano i poseduje opcije na akcije ovog društva koje su tekuće, izvršne i in-the-money,

¹⁵ Videti: (2011)Challenges in adopting an applying IFRS 10, Ernst&Young r. 16

koje donose 20% dodatnih glasova, onda on ima moć nad društvom „C“. Pri tome treba razmotriti i sposobnost investitora da obezbedi novčana sredstva potrebna za iskorišćenje opcija.

Moguća je, razume se, i potpuno suprotna situacija, da investitor koji ima većinsko pravo glasa nad društvom koje je potencijalno kontrolisano tu kontrolu izgubi jer drugi investitori iskoriste svoja potencijalna prava. Na primer, ako investitor drži 60% glasačkih prava društva „B“, drugi investitor ima 40% glasačkih prava i poseduje opcije čije iskorišćenje mu donosi 25% glasova, onda prvi investitor može izgubiti kontrolu, ako su opcije izvršne, ako drugi investitor ima sredstava da ih iskoristi i ako ne postoje druge barijere za njihovo izvršenje.

- c) Polazeći od pretpostavke da se moć zasniva na pravu glasa, ugovorni aranžmani koji su povezani sa pravom glasa mogu investitoru dati moć tako što će druge investitore usmeriti kako da glasaju. Mnogo češće, međutim, usmeravanje se ne vrši kroz glasačka prava, već na druge načine, kao što su ugovori, koji, na primer, daju investitoru sposobnost da upravlja procesom proizvodnje, operativnim aktivnostima ili determiniše finansiranje društva koje je potencijalno kontrolisano.

Ponekad su odnosi između investitora i društva koje je potencijalno kontrolisano takvi da je teško proceniti da li investitor ima ili ne moć nad društvom. U takvim slučajevima može od pomoći biti razmatranje drugih dokaza da investitor ima kontrolu, kao što je sposobnost da imenuje ili opoziva ključnih menadžera društva, poseduje pravo da usmeri društvo da izvrši promenu transakcija, koje u značajnoj meri utiču na investitorovu izloženost promjenjivom prinosu, ili pak posedovanje veta kojim se ta promena sprečava, dominacija procesom izbora članova upravljačkog tela društva i sl.

3. IZLOŽENOST PROMENJIVOM PRINOSU

Izloženost ili pravo na promjenjivi prinos je drugi kriterijum koji treba da bude ispunjen da bi se smatralo da investitor ima kontrolu nad društvom koje je potencijalno kontrolisano. Prinos na ulaganje i od usmeravanja relevantnih aktivnosti može biti pozitivan, ali i negativan. Pri uvrđivanju izloženosti varijabilnom prinosu, pored prinosa koji nastaje neposredno od aktivnosti društva u koje je uloženo, treba dodatno uzeti u obzir i druga primanja investitora od društva. Na primer, ako investitor želi postići ekonomiju obima ili iskoristiti sinergetske efekte kombinovanjem poslovanja ili imovine društva sa sopstvenim poslovanjem ili imovinom, to će dovesti do izloženosti investitora promjenjivom prinosu.

Veliki je broj različitih oblika u kojima se prinos može javiti. Tako se prinosom smatraju: dividende, fiksna kamata na kreditne hartije od vrednosti, varijabilna kamata na kreditne hartije od vrednosti, druge raspodele ekonomskih koristi i promene vrednosti ulaganja izvršenih u društvo, naknade za servisiranje sredstava i obaveza društva, naknade i izloženost gubicima po osnovu davanja kredita ili podrške za likvidnost, rezidualno učešće u imovini i obavezama društva pri njegovoj likvidaciji, poreske olakšice i pristup likvidnim sredstvima koja investitor ima od ulaganja u društvo, koristi od ušteda u troškovima, dostupnosti retkih proizvoda, ili druge izloženosti varijabilnom prinosu koji nisu dostupne drugim investitorima.

Ključna karakteristika prinosa je njegova promjenjivost koja treba da proističe iz suštine odnosa investitora i društva koje je poten-

cijalno kontrolisano. U velikom broju slučajeva biće jednostavno dokučiti da je prinos varijabilan. To je slučaj sa dividendama na redovne akcije, naknadama za servisiranje sredstava i obaveza, koristima od ekonomije obima i sl. Fiksna kamata na kreditne hartije od vrednosti, iako nosi ovakav naziv, po svojoj suštini je varijabilan prinos, jer je investitor izložen kreditnom riziku. Visina prinosa je pod uticajem boniteta emitenta obveznica. Suprotno, unapred naplaćene naknade za provizije koje se ne moraju refundirati smatraju se fiksnim prinosom.

Postojanje izloženosti varijabilnom prinosu od ulaganja u društvo ne znači da investitor ima kontrolu.

Kontrola pretpostavlja i da investitor ima sposobnost da iskoristi moć nad društvom da bi uticao na iznos svog prinosa. Na primer, za zajmodavce je uobičajeno da su izloženi promjenjivom prinosu od pozajmica sa varijabilnom kamatom koju naplaćuju od dužnika. Zajmodavac, međutim, nema kontrolu nad dužnikom ako nema sposobnost da utiče na plaćanja varijabilne kamate, što je najčešće slučaj.

3.1. Izloženost promjenjivom prinosu u slučaju stečaja društva koje je potencijalno kontrolisano

U slučaju bankrotstva društva u kome investitor ima učešće, procena da li je investitor zadržao kontrolu zavisi i od toga da je i dalje izložen promjenjivom prinosu, u relevantnim jurisdikcijama treba istražiti:¹⁶

- da li je društvo ograničeno u plaćanju dividendi investitorima zbog podnošenja prijave bankrotstva,
- da li su investitori izloženi varijabilnom prinosu po osnovu učešća u društvu uprkos bankrotstvu, na primer, da li će akcije društva zadržati bilo kakvu vrednost,
- da li investitor ima potraživanja za zajmove, ili druga finansijska učešća u društvu, tako da očekuje da će dobiti prinos ili su zajmovi bezvredni i
- da li investitor ima pristup drugim sinergijama od društva.

Jasno je da izloženost promjenjivom prinosu u ovom slučaju zavisi ne samo od stečajnog prava već i od toga kakav je odnos između obaveza i vrednosti stečajne mase društva koje je u stečaju.

4. POVEZANOST MOĆI I PRINOSA: ODNOS AGENT-PRINCIPAL

Treći uslov za postojanje kontrole je da investitor mora imati sposobnost da koristi moć nad društvom da bi uticao na iznos prinosa. Veza između moći nad društvom i izloženosti varijabilnom prinosu od društva je od suštinskog značaja za kontrolu.

Investitor koji ima moć nad društvom, ali ne može da ima koristi od te moći, nema kontrolu nad društvom.

Investitor koji ima izloženost promjenjivom prinosu od društva, ali ne može da usmerava aktivnosti koje u najvećoj meri utiču na prinos investitora, nema kontrolu nad društvom.

Tri investitora su osnovala društvo, tako da su investitori A i B uneli sredstva na kreditnoj osnovi, a investitor C ima minimalno učešće na vlasničkoj osnovi. Društvo se bavi prikupljanjem potraživanja i njihovom naplatom. Investitor B prenosi potraživanja društvu, upravlja potraživanjima. Prinos investitora A je fiksna kamata, sredstva koja je uložio investitor B su namenjena pokriću gubitaka po

¹⁶ Videti: (2011) Challenges in adopting an applying IFRS 10, 1. r. 27.

osnovu nenaplate potraživanja, a po osnovu njih investitor ima pravo učešća u raspodeli preostalog prinosa.¹⁷ Kontrolu nad ovim društvom ima investitor B, jer on usmerava relevantne aktivnosti društva, izložen je promjenjivom prinosu na uložena sredstva, visina prinosa je pod uticajem njegovog upravljanja sredstvima društva.

ZAKLJUČAK

Nova definicija kontrole sadržana u MSFI 10 može se primeniti na sve entitete. Kriterijumi za identifikaciju kontrole su više fokusirani na način na koji se kontrola ostvaruje, a potom na njene osnove.

Investitor, da bi procenio da li ima kontrolu nad društvom koje je potencijalno kontrolisano, treba da utvrdi da li ima moć nad društvom, da li je prinos koji ostvaruje na ulaganja u varijabilan i da li je sposoban da koristi moć da bi uticao na visinu prinosa na ulaganja u društvo. Tek potvrđan odgovor na svako od navedenih pitanja znači da kontrola postoji. Utvrđivanje postojanja kontrole društava grupe od strane matičnog društva u konvencionalnim grupama je relativno jednostavno budući da se moć uglavnom nad društvima zasniva na većinskom pravu glasa, te da se zahvaljujući

većinskom pravu glasa usmeravaju relevantne aktivnosti društava i po osnovu toga ostvaruje varijabilan prinos.

Utvrđivanje postojanja kontrole kod entiteta za posebne svrhe je složenije. Moć proističe iz ugovora pa se razmatranje suštine aranžmana i procena odnosa investitora i društva s jedne i društva i ostalih ulagača s druge strane javlja kao neophodnost.

Iako je primena definicije povezana sa brojnim procenama koje mora izvršiti investitor, pravilna primena propisanih kriterijuma će obezbediti potpunost konsolidovanih finansijskih izveštaja i onemogućiti izbegavanje njihovog sastavljanja od strane matičnih društava.

IZVORI

1. Ernst&Young: (2011) Challenges in adopting an applying IFRS 10.
2. A Practical guide to iFRS – Consolidated financial statements, July 2011. <https://pwcinform.pwc.com/inform2/content?action...id...> preuzeto 10. 1. 2013.
3. A PRACTICAL GUIDE TO APPLYING IFRS 10 CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS AUGUST 2012, Grand Thornton www.grantthornton.com/.../menuitem...

Abstract

Bodies that create standards, the IASB and FASB launched the audit project IAS 27. The result of that is IFRS 10 - Consolidated Financial Statements, in which the concept of control is set at a much larger scale. The new definition of control contained in IFRS 10 is applicable to all entities, and the criteria for identifying the controls are more focused on the way the control is realized and then to its basics.

In order to assess whether he / she has the control over a company that is potentially controlled, the investor must determine:

- does he / she has the authority over the company;
- Is the return earned on the investment variable and
- Is he / she able to use the authority to influence the level of investment in the company.

An affirmative answer to any of these questions means that the control exists. Establishing the existence of control with special purpose entities is more complex and the authority derives from the contract, and the assessment of arrangements and relations of investor and the entity on one side and entity and other investors on the other side appears as a necessity.

Although the implementation of the definitions is related to numerous estimates that must be made by the investor, correct implementation of the criteria provides completeness of the consolidated financial statements and prevents avoidance of their preparations by the parent companies.

Key words: IFRS 10, authority over the company, return.

¹⁷ (2011) Challenges in adopting an applying IFRS 10, Ernst&Young, r. 27.